

Emma Heilmann

KYMENLAAKSOLAISTEN NUORTEN LIITTÄMÄT MIELIKUVAT TUPAKKA- TUOTTEISIIN JA NIIDEN KÄYTTÄJIIN

Opinnäytetyö
Yhteisöpedagogi

2019

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä	Tutkinto	Aika
Emma Heilmann	Yhteisöpedagogi (AMK)	Toukokuu 2019
Opinnäytetyön nimi		
Kymenlaaksolaisten nuorten liittämät mielikuvat tupakkatuotteisiin ja niiden käyttäjiin		36 sivua 15 liitesivua
Toimeksiantaja		
Versus-hanke, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu		
Ohjaaja		
Laura Hokkanen		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyössä tutkittiin kymenlaaksolaisten yläkoululaisten liittämää mielikuvia tupakkatuotteisiin ja niiden käyttäjiin. Tupakkatuotteilla tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan tupakkaa, nuuskaa ja sähkötupakkaa. Opinnäytetyön tilaaja on Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Versus-hanke, jonka tavoitteena on kehittää uusia visuaalisia ja pelillisiä tapoja edistää nuorten tupakoimattomuutta.</p> <p>Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus, jonka aineisto koostuu neljästä ryhmähaastattelusta, joissa hyödynnettiin lisäksi Versus-hankkeen kuvapankin kuvia kuvakortteina. Haastateltavat olivat kymenlaaksolaisia yläkoululaisia nuoria. Aineisto analysoitiin hyödyntäen sisällönanalyysiä ja teemoittelua. Kuvakorttien avulla saatua tietoa on käsitelty samoin kuin muuta haastatteluaineistoa. Nuorten mielikuvia on käsitelty opinnäytetyössä yksi tupakkatuote kerrallaan ja lopuksi niitä on vertailtu toisiinsa.</p> <p>Aineistosta kävi ilmi, että nuoret näkevät tupakassa eniten haittoja verrattuna muihin tupakkatuotteisiin. Nuorten mielikuvissa korostuvat tupakan aiheuttamat sairaudet ja riippuvuus. Nuuskan kohdalla mielikuvissa korostuu sen käytön huomaamattomuus ja käyttömahdollisuudet etenkin sisätiloissa. Tupakkaan ja nuuskaan liittyy mielikuva pahasta hajusta. Sähkötupakkaa nuoret pitävät lähinnä vitsinä, mutta osa kokee sen voivan olla parempi tupakkatuote verrattaessa nuuskaan ja tupakkaan. Nuoret eivät liittäneet sähkötupakkaan yhtä paljon mielikuvia kuin muihin tupakkatuotteisiin, mikä saattaa johtua tiedon puutteesta. Nuorten mielikuvat sähkötupakasta keskittyvät kuvailemaan sähkötupakkaa tuotteena.</p> <p>Tupakkatuotteiden käyttäjä mielletään <i>elämäkoululaiseksi</i>, joka elää vanhempien rahoilla, yrittää kuulua porukkaan, on elämänsä kyllästynyt ja ulkoasultaan epäsiisti. Eri tupakkatuotteiden käyttäjiä kuvaillaan melko samanlaisiksi keskenään. Tupakan käyttäjät eroavat muista tupakkatuotteiden käyttäjistä tarpeella kuulua joukkoon ja esittää parempaa tai kovista. Nuuskan käyttäjään liittyy mielikuva jääkiekkoilijasta tai muusta urheilijasta. Sähkötupakkaa käyttävään nuoreen liittyy mielikuva vitsistä ja siitä ettei sähkötupakkaa käyttävää henkilöä voi ottaa vakavasti. Nuoret kokevat myös, että sähkötupakan käyttäjä saattaa pyrkiä sähkötupakan avulla eroon muista riippuvuutta aiheuttavista tuotteista kuten tupakasta tai nuuskasta. Tupakkatuotteita käyttämätöntä pidetään normaalina, urheilullisena, terveenä, nuorena ja siistinä.</p>		
Asiasanat		
nuoret, mielikuvat, visuaalisuus, tupakkatuotteet		

Author	Degree	Time
Emma Heilmann	Bachelor of Humanities	May 2019
Thesis title The mental images of tobacco products and their users according to young people from Kymenlaakso		36 pages 15 pages of appendices
Commissioned by Versus project, South-Eastern Finland University of Applied Sciences		
Supervisor Laura Hokkanen		
<p data-bbox="164 768 300 790">Abstract</p> <p data-bbox="164 835 1465 1048">The objective of the thesis was to find out the young people´s mental images of tobacco products and their users. Tobacco products in this thesis refer to cigarette, snus and electronic cigarette. The focus group were students from upper comprehensive school in Kymenlaakso. The thesis is a qualitative research, which consists of four group interviews wich also utilized the visual method. Material from group interviews were analyzed by using content analysis.</p> <p data-bbox="164 1093 1465 1417">It can be concluded from the results that young people consider the most disadvantage in cigarettes when compared to other tobacco products. The mental images of young people emphasize the diseases and addiction caused by cigarettes. The mental images of snus emphasize its invisibility and possibilities of use, especially indoors. Cigarettes and snus are associated with a bad smell. Young people consider electric cigarette as a joke, but some belive it can be a better tobacco product when compared to snus and cigarettes. Young people did not attach as much mental images to electronic cigarettes as other tobacco products, wich may be due to lack of knowledge. Mental images of electric cigarettes focus on describing electronic cigarette as a product.</p> <p data-bbox="164 1462 1465 1865">The user of tobacco products is perceived as a young person who lives with their parents´ money, trying to belong to a group, is bored with their life and is untidy by appearance. The users of different tobacco products are described as quite similiar. The users of cigarettes are different from other users of tobacco products by the need to be part of a group and to play better person or a "tough guy". The user of snus is associated with the image of a hockey player or other athlete. The user of electronic cigarette is associated with the mental image of being a joke and the fact that a person using electronic cigarette can not be taken seriously. Young people also feel that an electronic cigarette user may try to get rid of other addictive products such as cigarettes or snus with the help of an electronic cigarette. A person who does not use tobacco products is considered normal, sporty, healthy, young and tidy.</p>		
<p data-bbox="164 1910 316 1933">Keywords</p> <p data-bbox="164 1977 986 2000">young people, mental images, visuality, tobacco products</p>		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	NUORET JA TUPAKKATUOTTEET.....	6
2.1	Nuorten tupakkatuotteiden käyttö.....	6
2.2	Tupakkatuotteet ja niiden haitat.....	8
2.3	Tupakkatuotteiden politiikka.....	11
2.4	Versus-hanke työn tilaajana.....	12
3	VISUAALISUUS JA MIELIKUVAT.....	13
3.1	Mielikuvien ja vertaisuskomusten rooli päihteidenkäytössä.....	13
3.2	Visuaalisuus mielikuvien ilmentäjänä.....	14
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ, -MENETELMÄT JA AINEISTON ANALYYSITAPA.....	16
4.1	Tutkimustehtävä ja kohdejoukko.....	16
4.2	Tutkimusmenetelmä.....	17
4.3	Aineiston analyysimenetelmä.....	19
5	TUPAKKATUOTTEET NUORTEN MIELIKUVISSA.....	20
5.1	Tupakka nuorten mielikuvissa.....	20
5.2	Nuuska nuorten mielikuvissa.....	20
5.3	Sähkötupakka nuorten mielikuvissa.....	22
6	TUPAKKATUOTTEIDEN KÄYTTÄJÄT NUORTEN MIELIKUVISSA.....	22
6.1	Tupakan käyttäjät nuorten mielikuvissa.....	22
6.2	Nuuskan käyttäjät nuorten mielikuvissa.....	25
6.3	Sähkötupakan käyttäjät nuorten mielikuvissa.....	27
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	29
7.1	Tulosten tarkastelu.....	29
7.2	Tutkimuksen luotettavuus.....	32
	LÄHTEET.....	34
	LIITTEET	
	Liite 1 Haastattelurunko	
	Liite 2 Kuvakorttien kuvat	

1 JOHDANTO

Nuorten tupakoinnin yleisyys on laskenut nuorten keskuudessa viime vuosina. 14–18-vuotiaista tupakoi päivittäin vain seitsemän prosenttia vuonna 2017. Uudet tuotteet kuitenkin kiinnostavat nuoria ja tämä näkyy nuuskan ja sähkötupakan kokeilujen ja käytön yleistymisenä. Nuuskaa kokeilleiden osuus on kasvanut erityisesti 12- ja 16-vuotiailla pojilla. Myös sähkösavukekokeilut ovat lisääntyneet erityisesti 16- ja 18-vuotiailla pojilla. (Suomen ASH ry 2017.) Kouluterveyskyselyn (THL 2017b) mukaan nuorten päivittäinen tupakointi ja nuuskan käyttö on yleisempää Kymenlaakson alueella verrattuna muuhun Suomeen. Opinnäytetyön tilaajan, Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulun Versus-hankkeen kohderyhmänä ovat yläkouluissa ja toisella asteella opiskelevat nuoret ja hanke toimii Kymenlaakson alueella. Tästä syystä tämä tutkimus keskittyy kymenlaaksolaisiin yläkoululaisiin.

Tässä opinnäytetyössä pyrin selvittämään kymenlaaksolaisten nuorten liittämiä mielikuvia tupakkatuotteisiin ja niiden käyttäjiin hyödyntämällä kvalitatiivista tutkimusta. Tutkimusaineisto koostuu kymenlaaksolaisten nuorten ryhmähaastatteluista ja niiden ohessa käytettyihin kuvakortteihin liitetystä kommenteista. Ryhmähaastattelujen ohessa on haluttu käyttää visuaalista menetelmää. Ihminen on suhteessa ympäristöönsä aistien kautta, joten kokemuksista ja mielikuvista kertominen aistisin keinoin voi välittää sellaista moniaistista tietoa erilaisista kulttuurisista todellisuuksista, joita voi olla muuten vaikea tavoittaa (Oikarinen-Jabai 2015, 75). Kuvakortit haastattelun tukena voivat siis tuoda esiin nuorten mielikuvia, joita ei olisi muuten voitu tavoittaa.

Opinnäytetyöni tilaaja on Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulun Versus-hanke. Hankkeen tavoitteina on edistää nuorten tupakoimattomuutta digitaalisen työskentelyn avulla, kehittää pelillisiä ja visuaalisia menetelmiä tavoitteellisen elämän saavuttamiseksi sekä tupakoinnin, sähkötupakoinnin ja nuuskan käytön ehkäisy.

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat kymenlaaksolaiset yläkoululaiset. Tilaavan hankkeen kohderyhmä on Kymenlaakson alueen perusaste ja toinen aste, jo-

ten tutkimukseni kohderyhmä valikoitui hankkeen kautta. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimustulosta ei voida yleistää, sillä tulokset pätevät vain tutkimuskohteeseen (Kananen 2014, 19). Tutkimustulokset ovat siis ainoastaan haastateltujen nuorten omia mielipiteitä ja mielikuvia. Opinnäytetyössäni pääsen testaamaan hankkeen kuvapankkia haastattelun tukena ja mielikuvien herättäjänä ja saan kuvan kymenlaaksolaisten yläkoululaisten liittämistä mielikuvista tupakkatuotteisiin ja niiden käyttäjiin.

2 NUORET JA TUPAKKATUOTTEET

2.1 Nuorten tupakkatuotteiden käyttö

Yläkoulussa nuori kohtaa tupakkatuotteet usein ensimmäistä kertaa henkilökohtaisesti (Piispa 2017, 11). Päihdekäytön riskiajankohtana pidetäänkin siirtymävaihetta alakoulusta yläkouluun (Niemelä 2016, 310). Yläkoulussa tehdyt päätökset ja valinnat voivat heijastua pitkälle elämään, sillä riippuvuus voi tehdä nuoresta käyttäjän loppuelämäkseen (Piispa 2017, 11). Mitä nuorempana päihdekokeilut aloitetaan, sitä suurempi on myöhempien päihdeongelmien riski (Niemelä 2016, 311). Kouluterveyskyselyn (2017b) mukaan perusopetuksen kahdeksannen ja yhdeksännen luokan oppilaista 6,9 prosenttia tupakoi päivittäin ja 4,5 prosenttia käyttää nuuskaa päivittäin. Lukuvuonna 2006–2007 vastaavat luvut olivat 15 prosenttia ja 1,4 prosenttia (THL 2017a). Tupakan suosio on siis laskenut yläkoulussa, mutta nuuskan käyttö on yleistynyt.

Kymenlaaksolaisista perusopetuksen kahdeksannen ja yhdeksännen luokan oppilaista 8,5 prosenttia tupakoi päivittäin. Samasta ikäryhmästä 5,5 prosenttia käyttää nuuskaa päivittäin. Kymenlaaksossa tupakointi ja nuuskan käyttö on siis yleisempää nuorten keskuudessa kuin muussa Suomessa. (THL 2017b.)

Tupakan käytössä on nähtävissä koulutusryhmittäisten erojen kasvua. Lukio-
laisten päivittäinen tupakan käyttö on vähentynyt, mutta ammattikouluissa tupakointi on edelleen melko yleistä. (Piispa 2017, 12.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan lukion ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoista päivittäin tupakoivien osuus on 3,4 prosenttia ja päivittäin nuuskaa käyttää 3,7

prosenttia. Ammatillisissa oppilaitoksissa 23,2 prosenttia tupakoi päivittäin ja nuuskaa päivittäin käyttää 10,3 prosenttia. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (THL 2017a) mukaan päivittäinen tupakointi on ollut tasaisessa laskussa viimeisen kymmenen vuoden ajan kaikissa oppilaitoksissa. Nuuskan päivittäinen käyttö on sen sijaan yleistynyt. Lisäksi sähkösavukkeiden käyttö on lisääntynyt ja savukkeiden ja nuuskan rinnakkaiskäyttö yleistynyt. (THL 2016.)

Tupakkatuotteiden yhteiskäyttö on lisääntynyt etenkin poikien keskuudessa (THL 2016). Yleisin ensimmäinen kokeiltava tupakkatuote on perinteinen savuke, jonka jälkeen saatetaan rinnalla kokeilla nuuskaa tai sähkösavukkeita (Piispa 2017, 59). Tupakkaa voidaankin pitää ”porttipäihteenä” muiden päihteiden kokeilulle ja käytölle (Kylmänen 2005, 50). Yhtenä syynä tupakkatuotteiden yhteiskäytölle voi olla se, että osa nuorista kokee nuuskan olevan perinteistä savuketta terveellisempi vaihtoehto, koska se ei pilaa keuhkoja. Nuorilla ei siis välttämättä ole tarpeeksi tietoa nuuskan haitoista tai ne eivät tunnu ajankohtaisilta. (Piispa 2017, 74.) Onkin usein pohdittu, milloin valistus ja tiedotus olisi hyvä aloittaa. Nuorille suunnatulla terveystiedolla ja päihdevalistuksella on selvä säännöllistä ja pitkäaikaista tupakointia ehkäisevä vaikutus. (Piispa 2017, 27–28.) Mitä varhaisemmassa vaiheessa nuoren tupakkakokeilut alkavat, sitä suurempi on päivittäisen tupakoinnin todennäköisyys. Myöhäisemmällä iällä aloitettu säännöllinen tupakointi voi olla lisäksi helpompaa lopettaa, kuin varhain aloitettu. (Kylmänen 2005, 52.) Riippuvuus voi syntyä huomaamatta ja nuoren tupakointi muuttua säännölliseksi jo muutaman kokeilun jälkeen. Olisikin tärkeää tarjota nuorille riskitietoutta ennen riippuvuuden syntyä. Mitä nuorempana tupakkakokeilut aloitetaan, sitä vähemmän nuorella on tarvittavaa riskitietoutta. (Piispa 2017, 27.)

Nuoruudessa päihteidenkäyttö on usein sosiaalista ja niitä käytetään harvoin yksin. Kaveripiirin päihteidenkäyttö voi vaikuttaa nuoren omiin päihdekokeiluihin ja päihteidenkäytön säännöllistymiseen. (Niemelä 2016, 311.) Nuoreen kohdistuva sosiaalinen paine voi kannustaa nuorta päihdekokeiluihin. Myös nuoren huoltajilla, muilla aikuisilla sekä idoleilla voi olla merkitystä nuoren päihteidenkäyttöön. (Kylmänen 2005, 51, 56.) Piispan tutkimuksessa (2017, 28–29) on noussut esille neljä keskeistä tupakan kokeilemisen taustalla olevaa tekijää: kaveriporukka, kokeilunhalu, tietämättömyys ja omat vanhemmat. Kaveriporukan ja omien vanhempien tupakointitottumuksilla on siis vaikutusta

nuoren tupakkakokeiluihin. Nuoren riski aloittaa tupakointi on jopa kaksinkertainen, mikäli toinen vanhemmista tupakoi (Kylmänen 2005, 52). Kokeilunhalu ja tietämättömyys voivat saada nuoren kokeilemaan tupakkatuotteita. Tupakasta ja tupakkatuotteista saattaa tulla nuorelle houkutteleva ”kielletty hedelmä”, jota on kokeiltava valistuksesta huolimatta. (Piispa 2017, 61.)

Kuten muu päihteidenkäyttö, myös tupakointi on sosiaalinen tapahtuma. Tupakkapaikka mielletäänkin usein sosiaalisesti paikaksi ja tupakka yhdistäväksi tekijäksi. Tämän päivän nuorten kannalta merkittäväksi asiaksi on noussut myös se, että tupakkapaikoilla ollaan ilman puhelimia ja siellä kommunikointi on kasvokkaista. Lisäksi tupakalle on mentävä ulos, mikä ei ole välttämättä itsestäänselvyys liikkumattomuuden aikakaudella. Tupakkatuotteiden käyttö ja erityisesti tupakointi on siis usein tapa, jossa sosiaalisuuden ja kavereiden merkitys korostuu. Kaveripiirin merkitys korostuu etenkin ensimmäisissä tupakkakokeiluissa ja tupakoinnin aloittamisessa. Tupakoinnin vakiintuessa se siirtyy usein nuoren omaksi ”yksityisasiaksi”. (Piispa 2017, 37–38.)

2.2 Tupakkatuotteet ja niiden haitat

Tupakkatuotteella tarkoitetaan kulutukseen sopivaa, tupakasta kokonaan tai osittain koostuvaa tuotetta (Tupakkalaki 29.6.2016/549). Tässä opinnäytetyössä tupakkatuotteella tarkoitetaan perinteistä savuketta (tupakkaa), nuuskaa sekä sähkösavuketta. Tupakkatuotteita ei saa myydä tai luovuttaa alle 18-vuotiaalle (Tupakkalaki 53. §). Nuorilla on kuitenkin aina ollut omat keinonsa hankkia päihteitä. Nuoren pitää tuntea oikeat ihmiset, joilta päihteitä saa. Nuoret kokevat nuuskan helpommin saatavaksi päihteeksi kuin tupakan. Vaikka Suomessa ei saa myydä nuuskaa, sitä tuodaan Ruotsista ja Suomen ja Ruotsin välisen laivaliikenteen myynnistä. (Piispa 2017, 52–53.) Nuuskaa saa tuoda maahan omaa henkilökohtaista käyttöä varten enintään 30 rasiaa. Nuuskan käyttöä ei ole kriminalisoitu, mutta sen maahantuonti ja hallussapito on kielletty alle 18-vuotiailta. (Salomäki & Tuisku 2013, 70.) Nuuska päätyy nuorille siis epävirallisia reittejä pitkin. Nuuskan suhteen nouseekin esille virallisen kontrollin puute, tai sen noudattamattomuus. Siinä missä nuuskan myyntiä nuorten keskuudessa ei juurikaan valvota, tupakan saatavuutta on vaikeutettu ja sen myynti on tarkkaan säädeltyä. Lisäksi tupakka saattaa olla nuorelle nuuskaa kalliimpi vaihtoehto, koska nuuskaa tuodaan maahan suuria

määriä halvalla. Tällöin nuuskapurkille saattaa jäädä vähemmän hintaa kuin tupakka-askille. (Piispa 2017, 53.)

Tupakan päihdyttävä aine on nikotiini, joka tilanteesta riippuen piristää tai rauhoittaa käyttäjää sekä tuottaa mielihyvän tunteita. Nikotiini on melko lyhytvaikutteinen päihde, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että nikotiiniriippuvaisen on tupakoitava säännöllisin väliajoin. Myös muissa tupakkatuotteissa päihdyttävä aine on nikotiini ja tuotteesta riippuvaisen on saatava nikotiinia säännöllisesti. Tupakan käytöllä on paljon pitkän aikavälin terveyshaittoja. Säännöllinen tupakointi lisää muun muassa useiden eri syöpien riskiä. Keskeisin näistä on kuitenkin keuhkosyöpä, sillä 90 prosenttia keuhkosyöpään sairastumisista johdetaan tupakoinnista. (Päihdelinkki 2017.) Myös nuuskan käytöllä on todettu olevan yhteys eri syöpiin, kuten suusyöpään. Sähkösavukkeiden haittavaikutuksista puolestaan ei ole vielä olemassa laajempaa tutkimusta. (Piispa 2017, 52, 54, 56.) Nikotiinin lisäksi tupakansavu sisältää yli 7000 kemiallista yhdistettä. Näistä yhdisteistä muutama sata on ihmiselle myrkyllisiä ja niistä yli 70 aiheuttaa syöpää. Myös passiivinen tupakointi eli toistuva tupakansavulle altistuminen nostaa keuhkosyövän riskiä 20–40 prosenttia suuremmaksi verrattaessa tupakansavulle altistumattomiin henkilöihin. (Päihdelinkki 2017.)

Nuuska on jauhetusta tupakasta ja makuaineista muodostuva kosteutettu seos, jota käytetään suussa pitämällä sitä huulen alla. Nuuska sisältää tupakkaan verrattuna 20 kertaa enemmän nikotiinia. Nikotiinin lisäksi se sisältää noin 3000 erilaista kemikaalia ja yhdistettä, joista monet ovat myrkyllisiä ja syöpää aiheuttavia. Lisäksi nuuskan käyttäjillä on merkittävästi suurempi riski sairastua sydän- ja verisuonisairauksiin nuuskan sisältämän nikotiinin vaikutusten seurauksena. Myös sydän- ja aivoinfarktin riski on suurempi nuuskan käyttäjillä. Nuuska aiheuttaa erilaisia vaurioita suussa. Tavallisin näistä on limakalvovaurio kohdassa, jossa nuuskaa pidetään. Näitä limakalvovaurioita kutsutaan nuuskaleesioiksi ja ne voi erottaa paksuuntuneena, harmahtavana, rypyisenä limakalvovauriona. Vaurio on hyvä kiinnitysalusta suun bakteereille, mikä puolestaan lisää nuuskaamiseen liitettyä pahanhajuista hengitystä. Nuuskan käyttö voi aiheuttaa myös ikenien vetäytymistä, ientulehduksia ja hammaskiilteen kulumista. (Salomäki & Tuisku 2013, 70–72.)

Sähkötupakalla tarkoitetaan akku- tai paristokäyttöistä laitetta, jonka avulla hengitetään höyryksi kuumennettua nestettä. Sähkötupakka koostuu yleensä kolmesta perusosasta, jotka ovat nestesäiliö, virtalähde ja höyrystin. Sähkötupakassa voidaan käyttää nikotiinittomia tai nikotiinia sisältäviä nesteitä. Vaikka sähkösavukkeesta käytetäänkin termiä sähkötupakka, tuote ei sisällä tupakkakasvia. Sähkötupakan haittavaikutuksista on olemassa varsin vähän tietoa verrattaessa esimerkiksi tupakkaan ja tietoon sen haitoista. Tutkimusta sähkösavukkeen vaikutuksista terveyteen tehdään kuitenkin jatkuvasti. Tämänhetkisen tiedon perusteella voidaan sanoa, että sähkötupakka on haitattomampi tuote kuin tupakka, mutta se ei ole kuitenkaan täysin haitaton tuote. Sähkösavukkeiden nesteet ja höyry sisältävät samoja terveydelle haitallisia aineita kuin tupakka. Haitallisten aineiden määrät ovat kuitenkin pienemmät kuin tupakassa. Lyhytaikaisella käytöllä on todettu olevan kielteisiä vaikutuksia keuhkojen toimintaan. Muita haittavaikutuksia ovat muun muassa rintakipu, pää- ja kurkkukipu, nopeutunut syke sekä nielun ja suun alueen ärsytys tai kuivuminen. Nämä haittavaikutukset ovat kuitenkin suhteellisen harvinaisia. Sähkötupakassa käytetyt nikotiinia sisältävät nesteet aiheuttavat riippuvuutta siinä missä muutkin nikotiinia sisältävät tuotteet. (Päihdelinkki 2017.)

Nikotiini aiheuttaa voimakasta riippuvuutta, ja yksi suurimmista tupakkatuotteiden aiheuttamista ongelmista onkin niiden aiheuttama riippuvuus (Päihdelinkki 2017). Kylmäsen (2005) mukaan ”riippuvuus voidaan määritellä pakonomaiseksi tahdoksi tehdä omaa elämää haittaavaa toimintaa – –”. Riippuvuus ilmenee pakonomaisena tarpeena käyttää tupakkatuotetta, vaikka terveysriskit olisivatkin tiedossa. Riippuvuus voi aiheuttaa myös vieroitusoireita, kuten ärtyisyyttä, keskittymisvaikeuksia ja huonovointisuutta. Nikotiinin vieroitusoireet voivat alkaa jo muutamassa tunnissa, mutta pahimmillaan ne ovat 2–3 päivän kuluttua. Säännöllinen ja jatkuva tupakointi saa elimistön herkistymään nikotiinille eli nikotiinista saatavat mielihyvän tunteet voimistuvat. Lisääntyneet mielihyvän tunteet lisäävät nikotiiniriippuvuuden riskiä. (Päihdelinkki 2017.) Henkilö on nikotiiniriippuvainen, mikäli hänellä on vähintään kolme seuraavista oireista: tupakanhimo, vieroitusoireet, vaikeus kontrolloida tupakointia, toleranssi (kasvanut nikotiinin sietokyky josta seuraa tupakoinnin lisääntyminen), tupakoinnin pohdiskelu tai jatkuva haitoista piittaamaton tupakointi (Kylmänen 2005, 56). Koska nuuska sisältää 20 kertaa enemmän nikotiinia kuin tupakka,

nikotiiniriippuvuus voi syntyä jo muutaman käyttökerran jälkeen. Nuuskan aiheuttama riippuvuus on usein voimakas sen sisältämän suuren nikotiinimäärän seurauksena ja siihen liittyvät voimakkaat vieroitusoireet, jotka voivat heikentää henkilön suorituskykyä. (Salomäki & Tuisku 2013, 73.)

2.3 Tupakkatuotteiden politiikkaa

Tupakkalain mukaan (53. §) tupakkatuotteita ei saa myydä, luovuttaa tai välittää alle 18-vuotiaalle. Tupakkatuotteet ovat siis nuorilta kokonaan kiellettyjä. Tupakkalain kokonaistavoitteena (1. §) on lopettaa ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö. Tähän tavoitteeseen laki pyrkii ehkäisemällä käytön aloittamista ja riippuvuuden syntymistä, edistämällä tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista ja suojelemalla väestöä altistumiselta niiden savulle. Tupakkalakiin on siis asetettu tavoite savuttomasta Suomesta.

Savuttomuuden eteen tekee töitä myös Savuton Suomi 2030 -verkosto. Verkoston tavoitteena on, että vuonna 2030 enintään viisi prosenttia työikäisestä väestöstä käyttää tupakkatuotteita. Verkosto pyrkii edistämään savuttomuutta järjestämällä tilaisuuksia, teemapäiviä, laatimalla aloitteita, lausuntoja, kannottoja ja tiedotteita sekä tuomalla esiin savuttomuuden hyviä puolia. Verkoston toiminta pyrkii siis tukemaan tupakkalain tavoitetta, joka on tupakka- ja nikotiinituotteiden loppuminen vuoteen 2030 mennessä. (Savuton Suomi 2030 2019.)

Tupakkatuotteiden käyttöä on pyritty vähentämään yhä enemmän vuosien saatossa asettamalla erilaisia rajoitteita ja kieltoja tuotteiden käytölle ja myynnille. Tupakkalaissa (74. §) on määritelty muun muassa yleiset tupakointikiellot. Tupakointi on kielletty julkisissa sisätiloissa, ulkona järjestetyissä yleisten tilaisuuksien katoksissa ja katsomoissa sekä päiväkotien taikka esi- ja perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa. Lisäksi yksityisissä kulkuneuvoissa tupakointi on kielletty, kun siellä oleskelee alle 15-vuotias. Tupakkalain lisäksi tupakkatuotteiden käyttöä pyrkii rajoittamaan laki tupakkaverosta (29.12.1994/1470), jossa määritellään tupakkatuotteiden verotuksesta. Tupakkaveron tavoitteena on edistää tupakkalain savuttomuus tavoitetta.

Tupakkatuotteiden käyttöä on pyritty vähentämään myös erilaisilla varoituk-
silla. Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksessa on oltava suomen- ja
ruotsinkieliset varoitustekstit sekä kuvalliset varoitukset tupakkatuotteiden ai-
heuttamista terveyshaitoista, tupakansavun haitallisuutta koskeva tiedotus-
viesti sekä tupakoinnin lopettamista koskevia tietoja (Tupakkalaki, 32. §). Eri-
laisten makutupakoiden myynti ja luovuttaminen kuluttajalle on kielletty tupak-
kalaissa (11. §). Tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kiellolla pyritään vä-
hentämään kyseisten tuotteiden käyttöä. Vuonna 2017 tuoksujen ja makujen
kieltoa alettiin soveltaa myös höyrystettäväksi tarkoitettuihin nikotiinittomiin
nesteisiin (Tupakkalaki, 120. §).

Tupakan käyttöä on pyritty vähentämään myös maailmanlaajuisesti. Suomi on
ratifioinut vuonna 2004 tupakoinnin torjuntaa koskevan Maailman terveysjär-
jestön puitesopimuksen (Valtiosopimus 27/2005). Sopimuksen tavoitteena on
ehkäistä tupakan aiheuttamia terveyshaittoja ja vähentää tupakan käytön ja
ympäristön tupakansavulle altistumisen yleisyyttä. Tämän lisäksi sopimus vah-
vistaa maailmanlaajuisia yhteistyötä tupakan käytön vähentämiseksi. Sopi-
muksessa käsitellään tupakkatuotteiden mainontaa ja myyntiä, tuotteiden pak-
kausmerkintöjä, laitonta kauppaa, verotusta ja ympäristön altistumista tupa-
kansavulle.

2.4 Versus-hanke työn tilaajana

VERSUS: Tupakkatuotteisiin liittyviin nuorten vertaisuskomuksiin vaikuttami-
nen pelillisin ja kuvallisin menetelmin on Kaakkois-Suomen ammattikorkea-
koulun hanke. Hankkeen tavoitteena on edistää nuorten tupakoimattomuutta
hyödyntäen digitaalista työskentelyä, kehittää pelillisiä ja visuaalisia menetel-
miä tavoitteellisen elämän rakentamiseksi sekä ehkäistä tupakoinnin, sähkötu-
pakoinnin ja nuuskan käyttöä (Versus 2019.) Hanke on kolmivuotinen ja se on
rahoitettu Terveyden edistämisen määrärahalta. Hankkeessa etsitään ratkai-
suja vaikuttaa pelillisin menetelmin nuorten uskomuksiin vertaisistaan ja siten
pyritään tuottamaan savuttoman Suomen edellyttämää arvomaailmaa, jossa
yhteisön arvot, sosiaaliset suhteet ja käytännöt eivät tue tupakkatuotteiden ku-
luttamista. Hankkeessa kehitetään tupakkatuotteiden käytön ehkäisyssä käy-

tettäviä vertaisuskomuksen menetelmiä, kokeillaan niitä käytännössä Kymenlaakson alueella ja levitetään valtakunnalliseen käyttöön. Hankkeen kumppaneina menetelmien kehittämisessä ja levittämisessä ovat perusasteen ja toisen asteen oppilaitokset, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry ja Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto SAKKI ry. (Hankesuunnitelma 2017.)

Versus-hanke painottaa digitaalista ympäristöä ja reaalityodellisuutta yhdistävää vertaisvaikuttamista, jolla pyritään tehostamaan perusasteen ja toisen asteen terveystiedon opetuksen vaikuttavuutta ja laajentamaan terveystiedon heijastumista luokkahuoneesta laajempaan ympäristöön. Hankkeen kohderyhmänä ovat yläkouluissa ja toisella asteella opiskelevat nuoret. Kohteena on laajasti tupakkatuotteiden käytön ehkäisy, johon liitetään tupakka, nuuska, sähkötupakka ja vesipiippu. (Hankesuunnitelma 2017.)

3 VISUAALISUUS JA MIELIKUVAT

3.1 Mielikuvien ja vertaisuskomusten rooli päihteidenkäytössä

Käsitettä mielikuva on käytetty tutkimuksissa hyvin eri tavoin ja usein hieman epäselvästi. Kielitoimiston sanakirjan mukaan mielikuvalla tarkoitetaan sisäistä, psyykkistä kuvaa jostakin, kuvitelmaa mielelle. Termi mielle tarkoittaa puolestaan psyykkistä kuvaa tai sisältöä, joka liittyy havaintoihin tai kokemuksiin muttei suoraan ärsykkeisiin, esimerkiksi musiikin herättämät mielteet. (Kielitoimiston sanakirja 2018.) Olennaista mielikuvan määrittelemisessä näyttäisivät siis olevan yksilön omat kokemukset ja havainnot. Mielikuvaa voidaan pitää henkilön kokemusten, asenteiden, tunteiden, tietojen ja uskomusten summana. (Pirkkola 2012, 10.) Mielikuvat ohjaavat ihmisen toimintaa. Aluksi mielikuvat voivat olla hajanaisia, mutta ne muuttuvat selkeämmiksi vuorovaikutuksessa fyysisen ja sosiaalisen ympäristön kanssa. Mielikuvista tulee myös pysyvämpiä ajan kuluessa. (Hirschovits-Gerz 2014, 20.)

Julkisessa keskustelussa päihteidenkäytöstä puhutaan usein päihteiden saatavuuden ja hinnoittelun näkökulmasta. Päihteiden käytön taustalla on kuitenkin aina myös inhimillisiä syitä, jotka ovat sosiaalisia ja emotionaalisia. Vain pieni osa ihmisen toiminnasta on tietoista ja rationaalista eli ihminen toimii lähes täysin vaistojen ja tunteiden varassa. Tämä tiedostamaton, tunteisiin ja

vaistoon perustuva käyttäytyminen ja toiminta näkyy myös päihteidenkäytössä. (Maunu 2014, 194–195.)

Päihteidenkäyttöä voidaan perustella muun muassa sillä, kuinka hauskaa niiden käyttäminen on. Hauskuuteen liittyy kokemus siitä, että henkilö on osa itseään suurempaa ryhmää tai yhteisöä. Hauskuuteen liittyy aina kokemus yhteenkuuluvuudesta. Päihteisiin liitetyt positiiviset kokemukset ovat nuorten mielikuvissa pääasiassa sosiaalisia. Hauskuuden lisäksi päihteillä voidaan turvuttaa ei-toivottuja tunteita ja pyrkiä rentoutumiseen. Nuori voi kokea esimerkiksi stressiä, kiirettä tai painetta ja yrittää lieventää näitä tunteita päihteiden avulla. Sama ajatus pätee myös negatiivisiin tunteisiin, kuten tylsyyteen, häpeään tai depression tunteeseen. Päihteet eivät kuitenkaan paranna tai korjaa näitä ongelmia vaan luovat ennemminkin eräänlaisen näköharhan. (Maunu 2014, 197–199.)

Kielitoimiston sanakirjan (2018) mukaan vertaisella tarkoitetaan rinnastettavissa olevaa ja jonkin toisen arvoista ja veroista. Vertainen viittaa myös samanvertaisuuteen, tasa-arvoisuuteen ja yhdenvertaisuuteen. Uskomuksella puolestaan viitataan uskoon perustuvaan käsitykseen jostakin. (Kielitoimiston sanakirja 2018.) Erilaiset vertaissuhteet voivat vaikuttaa nuoren käyttäytymistä koskeviin valintoihin. Nuoren vertaissuhteita voivat olla esimerkiksi tyttö- tai poikaystävä, kaverijoukko tai paras kaveri. On todettu, että nuorilla merkittävin vaikutus tupakointia koskeviin valintoihin on parhaalla kaverilla. Tupakoivilla nuorilla on yleensä enemmän tupakoivia ystäviä kuin tupakoimattomilla. Kaveriryhmien valikoitumisella ja sosiaalisella oppimisella nähdään olevan vaikutusta nuoren tupakointia koskeviin valintoihin, sillä nuori kokee vertaisryhmän hyväksynnän edellyttävän ryhmän normien mukaista käyttäytymistä. (Nurminen 2010, 4–5.) Nuoren vertaissuhteilla voi siis olla vaikutusta nuoren tupakkatuotteiden käyttöön.

3.2 Visuaalisuus mielikuvien ilmentäjänä

Visuaalisuudella sanana viitataan johonkin näköaistia koskevaan tai siihen perustuvaan asiaan (Kielitoimiston sanakirja 2018). Kirjallisuutta ja tekstillistä ilmaisua on pitkään arvostettu enemmän kuin visuaalisuutta ja kuvallista viestintää. Internetin, mobiililaitteiden, television, digikameroiden ja tietokoneiden

yleistyessä visuaalisesta ja kuvallisesta viestinnästä on kuitenkin tullut yleisempää ja arkipäiväisempää. Visuaalinen viestintä ei kuitenkaan ole uusi asia. Ihmiset ovat viestineet visuaalisin menetelmin valtaosan ihmisen historiasta. Visuaalisuus on siis ihmiselle luontainen tapa viestiä. Kuvien avulla ihminen voi lisäksi muistaa oppimansa paremmin kuin pelkän tekstin kautta opitun. Tehokkain tapa on kuitenkin yhdistää kuvia ja tekstiä. (Dewan 2015, 1-2.) Nuoret viestivät nykyään visuaalisin menetelmin sosiaalisen median kautta. Sosiaalisesta mediasta onkin tullut nuorille päivittäinen osa elämää. Sosiaalisessa mediassa on monia hyviä puolia, mutta myös huonoja puolia. Huonoja puolia ovat esimerkiksi mahdollinen riippuvuus sosiaalisesta mediasta, yksityisyyden häilyvät rajat, sekä vääristetyt uutiset, jotka leviävät sosiaalisessa mediassa. Sosiaalinen media tarjoaa kuitenkin uudenlaisia mahdollisuuksia verkostoitua uusien ihmisten kanssa ja löytää ajantasaista tietoa. (Siddiqui & Singh 2016, 73-75.)

Tutkimuksessa visuaalisilla menetelmillä tarkoitetaan yksinkertaisimmillaan näköaistiin nojautuvia tutkimusmenetelmiä. Visuaalisia menetelmiä käytetään pääasiassa laadullisissa tutkimuksissa, sillä tutkimusmetodeilla ei ole yksiselitteistä rakennetta. Myöskään visuaalisten menetelmien käyttöön ei ole yksiselitteistä, tyhjentävää ohjeistusta. Tutkimuksessa hyödynnettävä materiaali voi olla joko valmis tai osallistujien ja tutkijan tuottama aineisto. (Mustola ym. 2015, 15.) Tässä tutkimuksessa visuaalinen materiaali on valmiiksi annettu ja se koostuu Versus-hankkeen kuvista. Haastateltavat eivät siis ole osallistuneet visuaalisen materiaalin tuottamiseen.

Nyysölä (2015) kertoo omassa väitöstutkimuksessaan törmänneensä ongelmaan perinteisten yksilöhaastattelujen kanssa, sillä aineistoa ei meinannut syntyä. Ratkaisun hän löysi lopulta visuaalisista menetelmistä haastattelun tukena. Nyysölä halusi saada opiskelijan oman äänen esille ja koki visuaalisen menetelmän olevan hyvä lisä haastatteluun, sillä visuaalisia menetelmiä on hyödynnetty myös aiemmissa tutkimuksissa, joissa on haluttu saada haastateltavien oma ääni ja mielipiteet kuuluviin. (Nyysölä 2015, 25–28.) Valokuvat yhdessä haastattelujen kanssa voivat siis auttaa lähestymään nuorten moninaisia kokemuksia tupakkatuotteista. Ihminen on suhteessa ympäristöönsä aistien kautta, joten kokemuksista ja mielikuvista kertominen aistisin keinoin voi välittää sellaista moniaistista tietoa erilaisista kulttuurisista todellisuuksista,

joita voi olla muuten vaikea tavoittaa. Kuvakortit haastattelun tukena voivat siis tuoda esiin nuorten mielikuvia, joita ei olisi muuten voitu tavoittaa. Haasteellista visuaalisissa menetelmissä on navigoiminen visuaalisuuden ja siihen liittyvien kielellisten, kulttuuristen, emotionaalisten ja aististen merkitysten monimerkityksellisyydessä. (Oikarinen-Jabai 2015, 75.)

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ, -MENETELMÄT JA AINEISTON ANALYYSITAPA

4.1 Tutkimustehtävä ja kohdejoukko

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää ja tarkastella kymenlaaksolaisten yläkoululaisten tupakkatuotteisiin ja niiden käyttäjiin liittämiä mielikuvia. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tietoa Versus-hankkeelle, jonka tavoitteena on kehittää uusia visuaalisia ja pelillisiä tapoja edistää nuorten tupakointimattomuutta. Versus-hankkeen kohderyhmänä ovat yläkouluissa ja toisella asteella opiskelevat nuoret. Lisäksi hanke toimii Kymenlaakson alueella. Tutkimukseni kohderyhmä määrittyi siis hankkeen kautta. Haastattelin neljää pienryhmää 13–16-vuotiaita yläkoululaisia. Haastatelluista kaksitoista oli tyttöjä ja kuusi poikia ($n = 18$). Haastateltavat saivat muodostaa pienryhmänsä itse ja haastatteluun osallistuminen oli heille vapaaehtoista. Haastattelutilanteessa nuoria pyydettiin tekemään nimilaput, jotta heidät olisi mahdollista tunnistaa äänitteeltä nimilappujen nimien perusteella. Nuorille annettiin mahdollisuus käyttää keksittyä nimeä tai nimimerkkiä nimilapussa. Tämän tarkoituksena oli vakuuttaa nuorille, ettei haastattelun tietoja ole tarkoitus liittää juuri tiettyyn nuoreen tai antaa tiedoksi eteenpäin kellekään muulle. Anonymiteetin säilyttämiseksi haastattelukoulua ei ole mainittu ja nuorten oikeita nimiä tai nimimerkkejä ei ole käytetty, vaan nuorista on käytetty koodeja P1-P6 ja T1-T12, jolloin P (poika) ja T (tyttö) viittaavat haastateltavan sukupuoleen ja numero toimii yksilöivänä tekijänä. Litteroinneissa on poistettu lisäksi haastateltavien mainitsemat nimet ja ne on korvattu viitattua henkilöä vastaavalla kirjain-numerokoodilla. Haastattelijaan puolestaan viitataan kirjaimella H. Tutkimusluvut olivat jo olemassa Versus-hankkeen kautta.

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia mielikuvia kymenlaaksolaiset nuoret liittävät tupakkatuotteisiin? (tupakka, nuuska, sähkötupakka)
2. Millaisia mielikuvia kymenlaaksolaiset nuoret liittävät tupakkatuotteiden käyttäjiin?

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimustulosta ei voida yleistää, sillä tulokset pätevät vain tutkimuskohteeseen (Kananen 2014, 19). Tutkimustulokset ovat siis ainoastaan nuorten omia mielipiteitä ja mielikuvia.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tämän opinnäytetyön tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisella tutkimuksella viitataan aineiston muotoon, joka on ei-numeraalinen ja joka on ilmaisultaan tekstiä. Tässä tutkimuksessa menetelmänä käytetään ryhmähaastatteluja. (Eskola & Suoranta 2014, 13–15.) Ryhmähaastattelu tarkoittaa haastattelua, jossa paikalla on useita haastateltavia samalla kertaa. Tavoitteena on saada aikaan ryhmäkeskustelu haastattelijan valitsemasta aiheesta tai teemoista. Yksi ryhmähaastattelun käyttötapana on käyttää sitä yksilöhaastattelun sijasta. Tätä tapaa käytetään, kun voidaan olettaa haastateltavien esimerkiksi jännittävän haastattelijaa tai haastattelutilannetta niin paljon, ettei yksilöhaastattelusta syntyisi toimivaa tapahtumaa. Ryhmähaastattelussa haastateltavat saavat toisistaan tukea ja he voivat yhdessä muistella, herättää muistikuvia ja rohkaista toisiaan, jolloin saatetaan saada tavallista enemmän tietoa. (Eskola & Suoranta 2014, 95.) Ryhmähaastattelun sopivuutta nuorten haastattelemiseen on perusteltu muun muassa sillä, että nuorten mahdollisuudella osallistua haastatteluun ryhmänä voidaan vähentää valtaeroja tutkijan ja tutkittavien välillä. Lisäksi osallistuminen haastatteluun ystävien tai tuttujen ihmisten kanssa voi tuntua vähemmän jännittävältä kuin esimerkiksi yksilöhaastattelu tuntemattoman tutkijan kanssa. Lisäksi ryhmähaastattelut voivat auttaa ymmärtämään, miten nuoret jäsentelevät merkityksiä heille luonteivissa puhetilanteissa, kun taas yksilöhaastattelussa korostuvat enemmän yksilön omat kokemukset. (Honkatukia 2018, 154–155.)

Päädyin valitsemaan tutkimukseni menetelmäksi ryhmähaastattelun, koska kohderyhmänä ovat yläkouluikäiset nuoret. Uskoin nuorten saavan toisistaan tukea haastattelutilanteessa ja menetelmän tuottavan enemmän tietoa kuin

yksilöhaastattelut. Lisäksi koin ryhmähaastattelun olevan hyvä menetelmä tutkittaessa nuorten mielikuvia, sillä he voivat kommentoida ja viedä eteenpäin muiden haastateltavien esille tuomia aiheita ja mielipiteitä. Toisaalta oli otettava huomioon, että toisten mielipiteet saattavat vaikuttaa myös nuoren omaan mielipiteisiin mikä toisi haastatteluun oman haasteensa. Myös koulu haastatteluympäristönä saattoi vaikuttaa nuorten vastauksiin. Sopivana ryhmäkokona ryhmähaastattelussa voidaan pitää 4–8 henkeä (Eskola & Suoranta 2014, 97). Nuoret saivat muodostaa pienryhmät itse, joten ryhmäkoissa oli vaihtelua. Alun perin pyrin neljän hengen ryhmiin, mutta lopulta ryhmät olivat kooltaan 3–6 henkeä. Yhteensä haastateltuja oli 18. Haastattelut äänitettiin ja litteroitiin. Haastattelutilanteessa nuoria pyydettiin tekemään nimilaput, jotta heidät olisi mahdollista tunnistaa äänitteeltä nimilappujen nimien perusteella. Nuorille annettiin mahdollisuus käyttää keksittyä nimeä tai nimimerkkiä nimilapussa. Tämän tarkoituksena oli vakuuttaa nuorille, ettei haastattelun tietoja ole tarkoitus liittää juuri tiettyyn nuoreen tai antaa tiedoksi eteenpäin kellekään muulle.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää kymenlaaksolaisten nuorten mielikuvia tupakasta, nuuskasta ja sähkötupakasta sekä näiden tupakkatuotteiden käyttäjistä. Työstin haastattelurungon (liite 1) näiden teemojen pohjalta kohderyhmän huomioiden. Halusin eritellä haastattelussa jokaisen tupakkatuotteen omaksi keskustelukseen, jotta olisi selkeämpää mitä tuotetta kulloinkin käsitellään. Lisäksi huomioin haastattelurungossa tupakkatuotteiden käyttäjiin liittyvien mielikuvien selvittämisen.

Haastattelun lopussa hyödynsin Versus-hankkeen kuvapankin kuvia (Liite 2). Kuvien tarkoituksena oli auttaa selvittämään nuorten mielikuvia tupakkatuotteita käyttävästä nuoresta. Koin, että visuaalinen menetelmä saattaa tuottaa enemmän ja erilaisia mielikuvia, kuin pelkkä ryhmähaastattelu. Visuaalisia menetelmiä on hyödynnetty aiemmin tutkimuksissa, joissa on haluttu saada haastateltavien oma ääni ja mielipiteet kuuluviin (Nyysölä 2015, 25–28). Lisäksi ihminen on suhteessa ympäristöönsä aistien kautta, joten kokemuksista ja mielikuvista kertominen aistisin keinoin voi välittää sellaista moniaistista tietoa erilaisista kulttuurisista todellisuuksista, joita voi olla muuten vaikea tavoittaa (Oikarinen-Jabai 2015, 75). Kuvan kautta voitiin saada helpommin käsitys nuoren ensivaikutelmista ja alitajuisista mielikuvista. Haastattelussa pyrittiin

sanoittamaan, miksi juuri tämä kuva liittyi parhaiten nuoren mielestä aiheeseen.

4.3 Aineiston analyysimenetelmä

Nauhoitetut haastattelut litteroitiin ja nämä tekstit analysoitiin hyödyntäen sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysillä tarkoitetaan kuultujen, kirjoitettujen tai nähtyjen sisältöjen analyysiä väljänä teoreettisena kehyksenä. Sisällönanalyysin avulla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Analyysin avulla pyritään saamaan kuvaus tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Toisin sanoen analyysillä pyritään kuvaamaan dokumenttien sisältöä sanallisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93, 105–107.)

Lisäksi hyödynsin haastatteluiden analysoinnissa teemoittelua. Sisällönanalyysissä ja teemoittelussa aineistoa pelkistetään omiksi luokikseen, mikä helpottaa aineiston käsittelyä. Teemoittelun vaarana on kuitenkin tekstipätkien irrottaminen niiden laajemmasta asiayhteydestä. (Honkatukia ym. 2018, 362.) Aineistoa on käsitelty tupakkatuotekohtaisesti ja lopussa niitä on verrattu toisiinsa ja käsitelty teemoittain.

Ryhmähaastatteluiden tukena hyödynnettiin kuvakortteja, joiden tarkoituksena oli auttaa nuoria muodostamaan mielikuvia visuaalisuutta hyödyntäen. Visuaalisen menetelmän avulla voitiin tavoittaa mielikuvia, jotka olisivat muilla keinoin voineet jäädä tavoittamatta. Ryhmähaastatteluissa nuorille esitettiin kysymyksiä kuvakortteihin liittyen ja heitä pyydettiin kuvailemaan näkemäänsä eli sanoittamaan mielikuviansa. Nämä vastaukset litteroitiin ja hyödynnän kuvakortteista saatua tietoa samalla tavalla kuin ryhmähaastatteluiden muuta tekstiaineistoa. Kuvakortteihin liitetyt kysymykset keskittyivät pääasiassa tupakkatuotteiden käyttäjiin liitettyihin mielikuviin, joten kuvakorttien aineistoa on käsitelty puhuttaessa käyttäjiin liitettyistä mielikuvista.

5 TUPAKKATUOTTEET NUORTEN MIELIKUVISSA

5.1 Tupakka nuorten mielikuvissa

Nuorilta kysyttäessä mitä asioita heillä tulee mieleen tupakasta, vastausten sävy on pääasiassa negatiivinen. Esiin nousevat muun muassa tupakan aiheuttamat terveyshaitat kuten keuhkosityöpä ja nikotiinista aiheutuva riippuvuus. Lisäksi tupakka nimetään myrkyksi ja päihteeksi ja nuoret kokevat, että siihen kuluu paljon rahaa. Muita lueteltuja haittoja ovat pahan hajuisen hengitys, keltaiset sormet, tupakan aiheuttama yskä sekä huonot keuhkot. Tupakan pahan hajun mainitsi nuorista yhdeksän eli puolet haastatelluista.

Kysyttäessä, mitä hyvää tupakan käytössä voi olla, suurin osa nuorista vastasi, ettei siinä ole mitään hyvää. Kaksi nuorta kuitenkin koki, että tupakkaa voidaan käyttää ”vitutuksen” ja stressin lievittämiseen. Tämä mielikuva johtuu todennäköisesti tupakan vaikuttavasta aineesta eli nikotiinista, joka tilanteesta riippuen piristää tai rauhoittaa käyttäjää sekä tuottaa mielihyvän tunteita (Päihdelinkki 2017). Yksi puolestaan koki, että tupakan avulla voi päästä hetkellisen ihailun kohteeksi, mutta kyllä silloinkin haitat ovat isommat kuin saadut hyödyt.

Tupakan huonoja puolia kysyttäessä esiin nousivat erityisesti terveyshaitat kuten erilaiset syövät, sairaudet, riippuvuus, huonot keuhkot ja eliniän lyheneminen. Myös tupakkaan kuuluva raha nousi esille useita kertoja. Lisäksi yksi nuori nosti esille tupakoinnista vanhemmille kiinni jäämisen:

H: No mitäs huonoa siinä tupakan käytössä sitte on?

T1: Nii, no kaikki. Ja sit just se et aika moni jos jää kiinni porukoille ni siit tulee just kauheet huudot ja tollast et...

Osa nuorista totesi myös, että tupakassa kaikki on huonoa, eivätkä he löytäneet sen käytöstä mitään hyvää. Yksi nuorista totesi suurimmaksi tupakan haitaksi sen, että siihen voi kuolla.

5.2 Nuuska nuorten mielikuvissa

Kysyttäessä nuorilta, mitä asioita heillä tulee mieleen nuuskasta, esille nousivat nuuskan paha haju, huonot ikenet ja keltaiset hampaat. Myös riippuvuus ja

nikotiini mainitaan. Sairaudet eivät kuitenkaan nouse nuuskan kohdalla esille samalla tavoin kuin tupakasta kysyttäessä. Nuuskaan koetaan kuitenkin kuluvan paljon rahaa samoin kuin tupakkaan. Yhdelle nuorista tulee nuuskasta mieleen nuuskakiekon tarra:

H: Mitä asioita siulla tulee mieleen nuuskasta?

T10: No varmaa joku semmone... mul tulee mieleen se tarra siitä se...

P6: ...Oden's

T10: Nii

Nuorten mainitsema Oden's on siis nuuskamerkki, joka tunnetaan puhekielellä myös nimillä *denssi* tai *dens*. Myöhemmin haastattelussa P6 esittelee nuuskatarraa, jonka hän on liimannut kännykkänsä takakanteen. Hän kertoo kuitenkin, ettei itse käytä nuuskaa vaan sai tarran kaveriltaan. Osalla haastatelluista nuuska puheenaiheena aiheutti voimakkaita reaktioita:

H: Miksi et ole kokeillut nuuskaa?

T2: Se on niin ällöttävää, mä en ees niinku haluu niinku et joku tyylii ottaa biitin mun lähellä koska se on niin ällöttävää, se niinkun se haju jo saa mut melkee oksentaa, mä en niinko tajuu et miks kukaa haluis käyttää sitä... oksettavaa

T3: Se on just ihan tosi ällöö ja en niinku tajuu miks joku haluis laittaa sellast suuhun

P6: Tulee oksennus, tulee pää kipeeks ja muutenki semmone li-manne löllö tonne (huuleen)... hyi

Sanalla *biitti* nuori viittaa nuuskapussiin. Monilla nuorilla nuuskaan liittyi negatiivisia kokemuksia, niin omia kuin ympärillä olevien läheisten ja kaverien kautta koettuja. Reaktiot olivat erittäin voimakkaita ja vastaavia ei liittynyt tupakkaan eikä myöskään myöhemmin sähkötupakkaan.

Kysyttäessä nuuskan käytön hyviä puolia vain yksi haastateltavista pohti sen voivan auttaa "vitutukseen" ja stressiin kuten tupakka. Loput seitsemäntoista haastatelluista totesivat, ettei nuuskan käytössä ole mitään hyvää. Huonoista puolista esille nousivat erityisesti mielikuvat nuuskan käyttäjän huonoista ikenistä. Esille nousivat myös erilaiset nuuskan aiheuttamat sairaudet ja taudit, mutta näitä ei osattu juurikaan tarkemmin nimetä tai eritellä.

5.3 Sähkötupakka nuorten mielikuvissa

Nuorilta kysyttäessä, mitä asioita heillä tulee mieleen sähkötupakasta, esille nousivat lähinnä sähkötupakassa käytettävät nesteet, parempi tuoksu sekä sähkötupakasta tuleva höyry. Nuorilla oli vaikeuksia keksiä pyydettyjä kolmea mielikuvaa sähkötupakasta ja useammalla ryhmällä keksittiin vain kaksi mielikuvaa nuorta kohden. Lisäksi vastaukset keskittyivät kuvailemaan sähkötupakkaa tuotteena, eikä esille noussut juurikaan sen tuottamia haittoja tai hyötyjä, siinä missä tupakkaan ja nuuskaan liitettiin heti mielikuvia haitoista. Osa nuorista pohti sähkötupakan olevan parempi vaihtoehto perinteiselle tupakalle:

H: Mitä asioita siulla tulee mieleen sähkötupakasta?

T3: No sitä ei ehkä aatella yhtä pahan ku niinku iha tupakkaa

T1: No se on vissii vähän, tai no riippuu niist nesteist vissii mut voi se olla niinku parempi ku oikee tupakka

T2: Kaikki olettaa et se ois jotenki hyväks sulle koska se ei oo "actual" tupakkaa mut onha siihenkii nikotiinillisii nesteit ja...

Nuoret kuitenkin myös kyseenalaistivat sähkötupakan paremmuuden. Yksi nuorista koki sähkötupakan olevan päinvastoin huonompi vaihtoehto kuin tupakka. Osa haastatelluista piti sähkötupakkaa lähinnä vitsinä nuorten keskuudessa.

6 TUPAKKATUOTTEIDEN KÄYTTÄJÄT NUORTEN MIELIKUVISSA

6.1 Tupakan käyttäjät nuorten mielikuvissa

Kysyttäessä, millainen on tyypillinen tupakkaa käyttävä nuori, osa haastateltavista kuvaili tupakoivaa nuorta termillä *elämäkoulu*:

H: Millane on tyypilline nuori joka käyttää tupakkaa?

T1: No elämäkoulu, et...

T2: Tulee ekan mielee vaa elämäkoulu

T3: No varmaa just se elämäkoulu, mut aika yleist nykyää polttaa tai sillee et ei se oo oikee mikää semmone iso juttu

H: Haluutteks te kuvailla tätä elämäkouluu vähä?

T1: No...

T3: (haastattelukaupungin) nuoret

T1: Nii.

H: Minkälainen on elämäkoulu?

T2: No...

T1: Just käyttää kaikkii päihteit ja...

T2: Ei käynty kouluu hyvin ja on vähä sillee vanhempien rahoil, niinku jos on vaik jo kaheksantoista ja elää viel vanhempien rahoil ja vanhempien nurkis ja sillee, sellai

T1: Nii

--

T2: Voi silti olla ek (*elämäkoulu*) vaik ei niiku polta tai sillee...

T1: Voi silti olla elämäkoulu vaik ei polta, mut niinku, en mä tiää, se ei ehkä niinku ei se tapa niinku sinänsä luokittele ihmist mut ehkä se niinku tavallaa vähän kertoo et...

T3: Nii tai sillee vahvistaa jos on elämäkoulu ja sit viel polttaa ni sit se on vähä ekstra

Nuoret tarkoittavat siis termillä *elämäkoulu* jokseenkin yhteiskunnasta irrallaan olevaa syrjäytyntä nuorta, joka on riippuvainen vanhemmistaan täysikäisyydestä huolimatta. Elämäkoulu ei kuitenkaan suoraan tarkoita tupakoivaa nuorta, vaan ihminen voi olla elämäkoulu, vaikkei tupakkaa käyttäisikään. Tupakan käyttö voi kuitenkin nuorten mukaan vahvistaa elämäkoulun piirteitä. Tupakan käyttäjää kuvailtiin melko samalla tavalla myös ilman *elämäkoulu*-termiä:

H: Millanen on tyypillinen nuori joka käyttää tupakkaa?

P6: Se on semmonen elämänsä kyllästynyt, semmonen joka ei nyt sillee sitä ei hirveesti kiinnosta mikää, sil on löysät vaatteet ja haisee muutenki vähä pahalle

Monella haastateltavalla nousi esille tupakoitsijan tarve olla enemmän kuin on ja esittää parempaa kuin on. Tupakan käyttöä pidettiin tapana kuulua joukkoon, vaikkakin tupakoitsijoiden koettiin liikkuvan oudoissa porukoissa. Esille nousi myös termi *kovis*, eli mielikuva siitä, että tupakoija yrittää esittää kovaa tyyppiä.

Nuoret kokivat, ettei tupakoinnilla ole vaikutusta siihen, kuinka suosittu nuori on. Vain yksi nuorista mietti, että tupakoijat ovat jossain määrin vähän suosittuja kuin tupakoimattomat nuoret. Osa haastatelluista oli myös sitä mieltä, että tupakoijat ovat vähemmän suosittuja, koska tupakointi "ei oo siistii". Pääasiassa nuoret olivat kuitenkin neutraaleja asian suhteen ja pitivät kaikkia saman arvoisina.

Pohdittaessa, millaisissa paikoissa ja tilanteissa poltetaan tai kokeillaan tupakkaa, nuoret kokivat paikoiksi puistot, keskustan alueen ja yleisesti ei julkiset paikat. Kaveriporukassa kokeileminen nousi mielikuvissa vahvasti esille ja useampi mainitsi myös kaverien painostuksen yhtenä syynä kokeiluille. Kaverit koettiin muutenkin merkittäväksi vaikuttavaksi tekijäksi tupakkakokeiluihin:

H: Millaisissa tilanteissa tai paikoissa kokeillaan tupakkaa?

T2: No jos kaverit polttaa ja menee tyylii seuraks ja sit se on sillee haluutsä kokeilla

T9: No just ehkä jostain kaverin niinku painostuksest ja sit ku ei viitti sanoo ei tai...

Haastattelussa mietimme myös, millainen on tyypillinen nuori, joka ei käytä tupakkaa. Nuoret kokivat tupakoimattoman nuoren olevan normaali ja terve nuori. Lisäksi nuoret mainitsivat tupakoimattoman voivan olla urheileva nuori, joka ei haise pahalle ja käyttää siistejä vaatteita. Tupakoimaton osaa myös sanoa ei, jos joku tarjoaa tupakkaa.

Kuvakorttien pohjalta nuoret kuvailivat tupakan käyttäjää elämäntilanteiseksi, nuoreksi, joka käyttää tupakkaa porukassa, muttei tuo sitä juurikaan esille sekä vähän vanhemmaksi nuoreksi, jolla on ”räkäset vaatteet ja tollee vähä gangsta meininki”. Kuvakorttien kautta nuoret nostivat esille myös tupakan käytön näkyvyyden sosiaalisessa mediassa:

H: Miksi valitsit juuri tämän kuvan (*kuva 5*) ja mikä siinä on tyypillistä tupakoivalle nuorelle?

T11: No mul tulee se ku mä seuraan iha sika montaa niinku Snapchatis ni sit niiden esimerkiks my storeis on niinku just ku ne on jossai yksi polttaa jossai vaa tupakkaa jossai juna-asemal tai...

Kuva 5

Tupakan käyttöä halutaan siis esitellä muille sosiaalisen median avulla. Kuvakorttien avulla nuoret kuvailivat lisäksi tupakan käyttöön liitettyjä paikkoja. Tupakkaa poltetaan juna-asemalla, ulkona ja sellaisissa paikoissa, joissa ei ole paljon liikennettä. Myös kuvakortteihin liittyi mielikuvia kaveriporukassa tupakoinnista ja ryhmän merkitys ja tärkeys korostuivat.

6.2 Nuuskan käyttäjät nuorten mielikuvissa

Tyypillistä nuuskaa käyttävää nuorta haastateltavat kuvailivat samanlaiseksi kuin tupakan käyttäjää. Jälleen nousi esille termi *elämäkoulu*. Uutena käyttäjäryhmänä tupakkaan verrattuna nuoret mielsivät jääkiekkoilijat. Jääkiekkoilijat mainitsi kolme haastateltavaa. Lisäksi yksi nuorista ihmetteli, että miksi yleensä urheilijoita ajatellaan nuuskankäyttäjiksi.

Nuoret kokivat, ettei nuuskan käyttö vaikuta siihen, onko nuori suosittu tai vähemmän suosittu, vaan kaikki ovat saman arvoisia. Yksi haastatteluryhmä nosti myös esille, että nuuskan tai tupakkatuotteiden käyttö ei ole peruste valita ystäviä:

H: Onko sit nuuskan käyttäjät suosittumia vai vähemmän suosittuja?

T1: Ei se niinku vaikuta

T2: Kaikki aina jotenki olettaa sillee et jos sä et polta sä oot nössö tai jotai

T3: tai sillee et se ois jotenki cool mut ei se oo

T1: Ei se oikeest oo nii, ei kukaa oikeestaa, se tekee vaa niinku ittestää kusipään joka valitsee niinku ystävii sen perusteella...

T2: Nii, joo

T1: ...tai nosillee tekee tai ku ei se vaikuta niinku muihi sillee mitenkää

T2: Ei niitä oikee kiinnosta

Yksi haastatelluista totesi myös, ettei voisi koskaan olla jätkän kanssa joka käyttää nuuskaa. Pohdittaessa paikkoja, joissa nuuskaa käytetään tai kokeillaan nousi esille muun muassa mopoparkki, keskusta ja koulu. Myös seuraavat käyttöpaikat mainitaan:

T3: No ehkä seki sillee just kavereitten kaa ja se nuuskaaja tai sillee just "heitä biitti" tai sillee

T2: *Paikallinen kauppakeskus.* Yleensä kyl ulkona koska kaikki jotka kokeilee jotenki oksentaa, ni

T4: Jossain *paikallisen kauppakeskuksen* lattialla joskus keskiyöllä

T10: No vaikka joskus kaupungilla joskus tosi myöhää ison kaveriporukan kaa

T11: Nii tai sitte jollai kaverilla mis ei oo ketää kotona tai

T12: Jossai mis ei oo ketää muita tai vaa pari ihmistä tai sit paljon, riippuu vähän

Nuuskaa voidaan kokeilla siis joko julkisilla paikoilla tai muiden katseilta piilossa esimerkiksi jonkun kotona. Kaksi nuorista nimesi nuuskan käyttö tai kokeilupaijaksi paikalliset kauppakeskukset. Myös nuuskan käytön kokeiluun liittyivät voimakkaasti erilaiset kaveriporukat ja kaverien tarjoaminen.

Kysyttäessä, millainen on tyypillinen nuori joka ei käytä nuuskaa, haastateltavat kertoivat tyypillisen nuoren olevan "normaali" ja samanlainen kuin tupakkaa käyttämätön nuori. Osa haastatelluista mietti päihteidenkäytön ja koulumenestyksen yhteyttä:

H: Millainen on tyypillinen nuori, joka ei käytä nuuskaa?

T2: Normaali?

T1: Nii

H: Määritä normaali

T2: No en mä tiää, voi seki olla elämäkoulu vaikei sitäkää käytäis mut niinku et, siit tulee vaa sellain ehkä et käy kouluu oikeesti tai sillee, mut en mä tiää voi se silti olla sillai...

T1: Nii, tai niinku, en mä tiää, yleensä tai niinku yleisesti mut ehkä sellaset mun kaverit jotka käyttää päihteit ni ne ei oo niinku nii hyvii koulus ja sillee en mä tiää mist se johtuu mut niinku, nii

Nuoret siis kokivat, että henkilö joka ei käytä päihteitä, käy koulua todennäköisemmin tosissaan, kuin henkilö joka käyttää päihteitä. Esille tulivat myös mielikuvat nuoresta joka jaksaa urheilla ja jolla on voimakas tahto.

Kuvakorttien kautta myös nuuskan käyttöön liitettiin mielikuva kuvien jakamisesta sosiaaliseen mediaan. Useampi haastateltava otti esille, ettei nuuskan käyttö näy välttämättä päällepäin eikä sitä välttämättä huomaa. Jälleen haastateltavat käyttivät termiä *elämäkoulu* kuvaillakseen nuuskan käyttäjää. Myös koulu nuuskan käyttöympäristönä nousi esiin:

T2: Toi näyttää sille et se huutaa ”nakkaa biitti” jossai koulun käytäväl (kuva 8)

Kuva 8

Nuuskan käyttö on siis helpompaa salata kuin muiden tupakkatuotteiden käyttö. Tämä voi osaltaan selittää, miksi juuri nuuskaa käytetään kouluympäristössä. Kuvakortteihin liittyen, moni valitsi kuvan, jossa on nuuskakiekko. Tämän kuvan kohdalla kysymykset oli helppo ohittaa, sillä kuva valittiin, koska siinä näkyy tupakkatuote itse.

6.3 Sähkötupakan käyttäjät nuorten mielikuvissa

Haastateltavat kokivat tyypilliseksi sähkötupakkaa käyttäväksi nuoreksi henkilön, joka pitää sähkötupakkaa turvallisempana tai vaarattomampana päihteenä kuin esimerkiksi tupakkaa tai nuuskaa. Vain yksi nuori piti sähkötupakkaa käyttävää nuorta samanlaisena kuin tupakan ja nuuskan käyttäjää. Yksi

haastatelluista pohti myös sähkötupakan voivan auttaa pääsemään eroon tupakasta tai nuuskasta ja niiden aiheuttamasta riippuvuudesta. Myös sähkötupakan käyttäjiin liitettiin mielikuva hämärissä paikoissa liikkumisesta. Uusina kuvailevina termeinä esiin nousivat *jonne* ja *juusto*:

H: Millainen on tyypillinen nuori, joka käyttää sähkötupakkaa?

T1: No vähän sellai jonne

T3: Juusto

T2: Juusto

H: Haluatko tarkentaa?

T2: No sellai... sellai...

T3: Se tarkoittaa niinku vähä niinku jonnee mut se on sellai niinku läppä tai sellai

T1: Nii se on niinku...

T2: Vähän naurettava tai sellai

T1: Nii...

Nuorten mielestä sähkötupakka on lähinnä vitsi nuorten keskuudessa ja tällöin myös käyttäjää pidetään hieman naurettavana. Tämä mielikuva nousi esiin vain yhdessä ryhmässä.

Kuva 6

Nuoret liittivät kuvakorttien avulla sähkötupakan käyttöön mielikuvan suuresta määrästä savua. Koska sähkötupakasta tulee paljon savua, voidaan sen avulla tehdä erilaisia savutemppeja eli *vape tricksejä*. Useammalla haastatelluista nousikin esiin mielikuva temppejen tekemisestä ja niihin liittyvien kuvien jakamisesta sosiaaliseen mediaan.

H: miksi valitsit juuri tämän kuvan ja mikä siinä on tyypillistä sähkö tupakkaa käyttävälle nuorelle?

T1: No en mä tiä, mä oon ainaki ig:s nähny tollasii kuvii mis niinku tytöt polttaa sähkö tupakkaa tollee, ni ehkä siit tuli mielee

-

T3: No toi, just toi et aina kaikki jotka vapettaa ni ottaa sellasii art kuvii siit ja postaa kaikkii... Vape tricks

-

P3: No se on... tää tykkää tehä tommosii kaikkii temppui tol savulla ni tuli siitä mielee

P4: Tekee temppuja

P5: Tekee temppuja

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää ja tarkastella kymenlaaksolaisten nuorten mielikuvia tupakkatuotteista ja niiden käyttäjistä. Tutkimustulosta ei voida yleistää sillä nuorten kertomat mielikuvat ja mielipiteet ovat heidän omia käsityksiään tupakkatuotteista ja niiden käyttäjistä. Näin ollen tutkimustulokset koskevat vain kyseessä olevaa kohderyhmää.

Käsitellyistä tupakkatuotteista mielikuvien perusteella huonoimpana pidettiin tupakkaa. Nuoret liittivät tupakkaan enemmän haittapuolia verrattuna muihin tupakkatuotteisiin ja mielikuvien sävy oli pääasiassa negatiivinen. Tupakan kohdalla nuoret osasivat kertoa tupakoinnin aiheuttamista sairauksista ja haitoista, kuten keuhkosityövistä. Negatiivinen mielikuva saattaa johtua siitä, että nuorilla on enemmän tietoa tupakasta verrattuna muihin tupakkatuotteisiin. Säännöllinen tupakointi lisää muun muassa useiden eri syöpien riskiä. Keskeisin näistä on kuitenkin keuhkosityöpä, sillä 90 prosenttia keuhkosityöpään sairastumisista johtuu tupakoinnista. (Päihdelinkki 2017.) Sairaudet nousivat esille myös nuuskasta puhuttaessa, mutta nuoret eivät osanneet sanoa tarkkaan, millaisia sairauksia nuuska voi aiheuttaa. Rahan kuluminen oli yhdistävä tekijä tupakalle ja nuuskalle. Nuoret pitivät molempia tuotteita kalliina ja kokivat että niihin menee paljon rahaa. Sähkö tupakkaan ei liitetty rahan kulumista. Myös mielikuva pahasta hajusta yhdisti tupakkaa ja nuuskaa. Sähkö tupakkaan ei liitetty mielikuvia terveyshaitoista tai sairauksista, vaan nuoret keskittyivät kuvailemaan tuotteen ominaisuuksia, kuten savun määrää tai laitteesta

kuuluvaa ääntä. Se, etteivät nuoret liittäneet sähkötupakkaan mielikuvia terveyshaitoista, voi johtua esimerkiksi sähkötupakkaan liittyvän tiedon puutteesta. Tätä tukee myös havainto siitä, että sähkötupakkaan liitettiin yleisesti vähemmän mielikuvia kuin muihin tupakkatuotteisiin. Sähkötupakka saattaa siis olla nuorille vieraampi tupakkatuote kuin nuuska tai tupakka taikka nuorilla ei ole siitä yhtä paljon tietoa. On totta, ettei sähkösavukkeiden haittavaikutuksista ole vielä olemassa laajempaa tutkimusta. (Piispa 2017, 52, 54, 56.)

Kuvakortit nostivat tupakkatuotteisiin ja niiden käyttöön liittyen esiin mielikuvan, joka olisi muuten voinut jäädä tavoittamatta. Jokaisen tupakkatuotteen kohdalla nousi esiin tuotteiden käytön näkyminen sosiaalisessa mediassa. Nuorten mainitsemia sosiaalisen median sovelluksia, joissa tupakkatuotteiden käyttöä tuodaan esille, olivat muun muassa Instagram ja Snapchat. Molemmat mainituista sovelluksista perustuvat visuaalisuudelle ja kuvilla on suuri merkitys sovelluksissa. Kuva naisesta polttamassa tupakkaa penkillä julkisella paikalla (*kuva 5*) ja kuva nuoresta naisesta, joka puhaltaa suustaan paljon savua (*kuva 6*), herättivät erityisesti mielikuvan sosiaalisesta mediasta. Myös nuuskatarrojen näkyvyys nousi esille nuorten arjessa. Nuoret liimaavat nuuskatarroja esimerkiksi kännykän takakanteen. Myös nuuska tuotteena ja kiekkona näkyy nuorten mukaan sosiaalisessa mediassa.

Nuoret valitsivat usein kuvan, jossa neljä nuorta miestä istuu maassa (*kuva 8*). Kuva liitettiin niin tupakoivaan kuin nuuskaa käyttävään nuoreen. Kuva esitti nuorten mielikuvissa tyypillistä käyttöympäristöä, eli kaveriporukkaa. Päihteiden sosiaalinen käyttö korostui siis erityisesti tupakan ja nuuskan kohdalla. Tupakkatuotteiden käyttö ja erityisesti tupakointi onkin usein tapa, jossa sosiaalisuuden ja kavereiden merkitys korostuu. Kaveripiirin merkitys korostuu etenkin ensimmäisissä tupakkakokeiluissa ja tupakoinnin aloittamisessa. Tupakoinnin vakiintuessa se siirtyy usein nuoren omaksi ”yksityisasiaksi”. (Piispa 2017, 37–38.) Sähkötupakkaan liittyen kaikki paitsi yksi haastatelluista valitsivat kuvan, jossa nuori nainen puhaltaa paljon savua suustaan (*kuva 6*). Valintaa perusteltiin sillä, että kuvassa näkyy kaikista kuvista eniten savua. Kuvassa näkyy vain yksi henkilö, eli samanlainen sosiaalisuus ei korostunut sähkötupakan kohdalla. Sähkötupakka ei liittynyt nuorten mielikuvissa kaveriporukkaan myöskään haastattelun muissa kohdissa. Muista tupakkatuotteista

poiketen, tupakkaan liitettiin myös mielikuva kavereiden painostuksesta, yhtenä syynä tupakan kokeilemiseen. Sosiaalinen paine kokeilla tupakkatuotteita ei noussut samalla tavalla esiin muiden tuotteiden kohdalla. Myös aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että nuoreen kohdistuva sosiaalinen paine voi kannustaa nuorta päihdekokeiluihin. Nuoret kokevat sisäistä tarvetta kuulua ryhmään, jolloin nuori saattaa kokea kaveriporukan hyväksynnän edellyttävän ryhmän normien mukaista toimintaa. Lisäksi nuori saattaa uskoa, että tupakoinnin kautta tämän sosiaalinen asema saattaa parantua, ystävyysuhteet vahvistua ja imago parantua. Lisäksi tupakointi voi nuoren mielestä osoittaa aikuistumista. (Nurminen 2010, 5.) Ystävien ja kaveriporukan vaikutusten lisäksi nuoren huoltajilla, muilla aikuisilla sekä idoleilla voi olla merkitystä nuoren päihteidenkäyttöön (Kylmänen 2005, 51, 56). Nuoret pitivät tupakkatuotteiden käyttäjiä saman arvoisina ja yhtä suosittuina kuin niitä, jotka eivät käytä tupakkatuotteita. Nuoret totesivat myös, että se, käyttääkö joku tupakkatuotteita, ei ole syy valita itselleen ystäviä. Yksi haastatelluista kuitenkin totesi, ettei voisi seurustella pojan kanssa, joka käyttää nuuskaa. Tupakkatuotteiden käytöllä saattaa siis olla vaikutusta seurustelusuhhteissa.

Kuvakorttien avulla käydyn keskustelun sävy oli positiivisempi kuin ryhmähaastatteluissa. Ryhmähaastatteluissa tupakkatuotteita lähestyttiin usein haittojen näkökulmasta, kun taas kuvakortteihin liitetyt mielikuvat olivat sävyiltään neutraalimpia tai jopa positiivisia. Esimerkiksi mielikuva sähkötupakan savulla tempuillevasta nuoresta voi olla jopa positiivinen mielikuva. Nämä temput eli *vape tricksit* nousivat esille vain kuvakorttien kautta.

Mielikuvat tupakkatuotteiden käyttöpaikoista jakoivat nuorten mielipiteitä. Osa haastatelluista koki, että tupakkatuotteita käytetään julkisilla paikoilla ja osa puolestaan koki, että niitä käytetään muiden katseilta piilossa. Nuuskan käyttöpaikkana esiin nousivat muun muassa koulu ja paikalliset kauppakeskukset. Näitä paikkoja ei liitetty muiden tuotteiden käyttöön. Koulua ja kauppakeskuksia yhdistää se, että ne ovat molemmat sisätiloja. Esimerkiksi tupakointia etenkin sisätiloissa on rajoitettu viime vuosina paljon savuton Suomi 2030 tavoitteen myötä. Nuuskan käyttöä sisätiloissa ei puolestaan ole juurikaan rajoitettu. Lisäksi nuuskan käyttö on huomaamattomampaa kuin muiden tupakkatuotteiden käyttö. Nuuskan huomaamattomuus korostui myös nuorten nuuskaan liittämässä mielikuvissa. Sähkötupakkaan liittyen yksi nuorista mainitsi

käyttöpaikaksi lentokoneen, sillä niissä tupakointi on kielletty, mutta riippuvuudesta johtuen käyttäjä tarvitsee kuitenkin annoksen nikotiinia. Sähkötupakan käyttö sisätiloissa on siis hyväksyttävämpää kuin tavallisen tupakan polttaminen. Sisätiloissa sähkötupakan käyttö ei kuitenkaan noussut nuorten mielikuvissa yhtä voimakkaasti esille kuin nuuskan käytön kohdalla.

Tupakkatuotteita käyttävä nuori miellettiin *elämäkouluksi*, joka elää vanhempien rahoilla, yrittää kuulua porukkaan, on elämäänsä kyllästynyt ja ulkoasultaan epäsiisti. Nuoret mielsivät eri tupakkatuotteiden käyttäjät melko samantaviksi keskenään. Tupakan käyttäjät erosivat muista tupakkatuotteiden käyttäjistä tarpeella kuulua joukkoon ja esittää parempaa tai kovista. Nuuskan käyttäjistä puhuttaessa nousi puolestaan esille mielikuva jääkiekkoilijasta. Tämä mielikuva on liitetty nuuskan käyttöön myös aiemmissa tutkimuksissa (ks. Piispa 2017, 48–51). Myös muut urheilijat mainittiin nuuskan käyttöön liittyen, mutta mielikuva urheilijoista nuuskan käyttäjinä aiheutti myös ihmetystä. Sähkötupakkaa käyttävään nuoreen haastateltavat liittivät mielikuvan vitsistä ja siitä ettei sähkötupakkaa käyttävää henkilöä voi ottaa vakavasti. Nuoret kokivat myös, että sähkötupakan käyttäjä saattaa pyrkiä sähkötupakan avulla eroon muista riippuvuutta aiheuttavista tuotteista kuten tupakasta tai nuuskasta. Nuorta, joka ei käytä tupakkatuotteita, pidettiin pääasiassa normaalina. Mielikuvat urheilullisuudesta, terveydestä, nuoruudesta ja siisteydestä liitettiin tupakkatuotteita käyttämättömään henkilöön. Nuoret kokivat lisäksi, että tupakkatuotteita käyttämätön nuori on voimakastahtoinen ja tiedostaa tupakkatuotteiden haitat ja vaarat, eikä halua niitä itselleen.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Ryhmähaastattelut toteutettiin koulussa oppituntien aikana, jolloin nuorten haastatteluun osallistumisen motivoivana tekijänä oli oppitunnilta pois pääsy. Taustalla saattoi myös vaikuttaa opettajan kannustus haastatteluun. Oliko haastattelu nuorelle oikeasti vapaaehtoinen? Opettaja (auktoriteetti) ei kuitenkaan ollut läsnä haastattelutilanteissa. Myös koulu haastatteluympäristönä saattoi vaikuttaa nuorten vastauksiin. Haastattelutilanteessa nuorille annettiin mahdollisuus käyttää keksittyä nimeä tai nimimerkkiä nimilapussa. Lisäksi nuorille vakuutettiin, että lopullisessa opinnäytetyössä ei käytetä haastateltu-

jen nimiä. Nuoret pyrittiin siis vakuuttamaan siitä, ettei heitä voida tunnistaa lo-pullisesta opinnäytetyöstä sekä siitä, etteivät tiedot mene eteenpäin esimerkiksi opettajalle.

Ryhmähaastattelut tarjosivat menetelmänä mahdollisuuden jatkaa ja täydentää muiden ryhmäläisten vastauksia. Muiden ryhmäläisten läsnäolo saattoi kuitenkin myös rajoittaa haastateltujen vastauksia. Etenkin poikien keskuudessa oli havaittavissa ryhmän myötäilyä ja omia mielipiteitä ei aina uskallettu sanoa ääneen. Nuoret käyttivät haastatteluissa paljon nuorisoslangisanoja. Slangin käyttöön ja sen avaamiseen olisi pitänyt varautua jo ennen haastatteluja. Nuoret saattavat ymmärtää saman slangisanan eri tavoin. Nuorten käyttämiin termeihin liittyy paljon taustamerkityksiä, joten niiden tarkempi avaaminen olisi voinut tuoda lisäarvoa tutkimukselle.

LÄHTEET

- Dewan, P. 2015. Words Versus Pictures: Leveraging the Research on Visual Communication. *The Canadian Journal of Library and Information Practise and Research*. Vol. 10, no 1(2015).
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Hankesuunnitelma. 2017. Versus-hanke. 4.2.2017. PDF-dokumentti.
- Hirschovits-Gerz, T. 2014. Suomalaisten riippuvuuksia koskevat mielikuvat. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95952/978-951-44-9539-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 15.4.2019].
- Honkatukia, P. 2018. Haastattelu nuorisotutkimuksen metodina. Teoksessa Kiilakoski, T. & Honkatukia, P. (toim.) *Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä*. Tampere: Vastapaino, 149–170.
- Honkatukia, P., Kiilakoski, T. & Suurpää, L. 2018. Aineistosta analyysiin. Teoksessa Kiilakoski, T. & Honkatukia, P. (toim.) *Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä*. Tampere: Vastapaino, 351–371.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kielitoimiston sanakirja. 2018. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. WWW-dokumentti. Päivitetty 6.6.2018. Saatavissa: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/> [viitattu 15.1.2019].
- Kylmänen, P. 2005. *Kun kaikki muutkin – Nuorten ehkäisevä päihdetyö*. Helsinki: Tammi.
- Laki tupakkaverosta 29.12.1994/1470
- Maunu, A. 2014. Päihteet, tunteet ja sosiaalisuus: Näkyvän päihteidenkäytön näkymättömät syyt. *Janus* 22 (2), 194–206.
- Mustola, M., Kärjä, A.-V., Böök, M. & Mykkänen, J. 2015. Johdanto. Teoksessa Mustola, M., Mykkänen, J, Böök, M. & Kärjä, A.-V. (toim.) *Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa*. Helsinki: nuorisotutkimusseura, 11–20.
- Niemelä, S. 2016. Päihteet ja päihdehäiriöt sekä muut riippuvuudet. Teoksessa Kumpulainen, K., Aronen, E., Ebeling, H., Laukkanen, E., Marttunen, M., Puura, K. & Sourander, A. (toim.) *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria*. Helsinki: Duodecim, 310–322.

Nurminen, E. 2010. Sosiokognitiivinen toimintamalli nuorten tupakoimattomuuden edistämässä – faktaa tupakasta tietopäivän arviointitutkimus. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.

Nyysölä, N. 2015. Kuva puhuttaa. Teoksessa Mustola, M., Mykkänen, J, Böök, M. & Kärjä, A-V. (toim.) Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 25–34.

Oikarinen-Jabai, H. 2015. (Audio)visuaaliset menetelmät nuorten näkökulmia avaamassa. Teoksessa Mustola, M., Mykkänen, J, Böök, M. & Kärjä, A-V. (toim.) Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa. Helsinki: nuorisotutkimusseura, 66–76.

Piispa, M. 2017. Sammuuko savuke, nouseeko nuuska? PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/mikko-piispa_sammuukosavuke_verkko-1.pdf [viitattu 28.2.2018].

Pirkkola, S. 2012. Etunimien herättämät mielikuvat. Jyväskylän yliopisto. Kielten laitos. Pro gradu -työ. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/38258/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201208052126.pdf> [viitattu 15.1.2019.]

Päihdelinkki. 2017. Tupakka. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/tupakka> [viitattu 6.3.2018].

Salomäki, S. & Tuisku, J. 2013. Nuuska nuorten maailmassa – Nuorten käsitteitä ja kokemuksia nuuskasta ja nuuskan käytöstä. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.socca.fi/files/2910/Nuuska-nuorten_maailmassa_julkaisu_2013.pdf [viitattu 7.3.2018]

Savuton Suomi 2030. 2019. Tätä teemme. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://savutonsuomi.fi/tietoa-verkostosta/tata-teemme/> [viitattu 28.3.2019].

Siddiqui, S & Singh, T. 2016. Social Media its Impact with Positive and Negative Aspects. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.ijcat.com/archives/volume5/issue2/ijcatr05021006.pdf> [viitattu 25.4.2019].

Suomen ASH ry. 2017. Suomalaisnuorten tupakointi on vähentynyt entisestään, nuuskakokeilut kasvussa. WWW-dokumentti. Päivitetty 14.9.2017. Saatavissa: <https://suomenash.fi/uutiset/2017/suomalaisnuorten-tupakointi-vahentynyt-entisestaan-nuuskakokeilut-kasvussa/> [viitattu 26.2.2019].

THL 2017a. Kouluterveyskyselyn tulokset nuorilla 2006–2017. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1trend/summary_trendit?alue_0=87869&mittarit_0=200537&mittarit_1=200573&mittarit_2=199596&vuosi_2017_0=v2017&sukupuoli_0=143993#. [viitattu 28.2.2018].

THL 2017b. Kouluterveyskyselyn tulokset nuorilla 2017. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/summary_perustulokset?alue_0=87869&mittarit_0=200537&mittarit_1=200573&mittarit_2=199289&vuosi_2017_0=v2017#. [viitattu 26.2.2018].

THL 2016. Savukkeiden, nuuskan ja sähkösavukkeiden aloittamisalttius, käyttö ja hankinta sekä suhtautuminen tekstivaroituksiin nuorilla keväällä 2016. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131929/URN_ISBN_978-952-302-801-2.pdf?sequence=1. [viitattu 28.2.2018].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tupakkalaki 29.6.2016/549

Valtiosopimus 27/2005. Tasavallan presidentin asetus tupakoinnin torjuntaa koskevan Maailman terveysjärjestön (WHO) puitesopimuksen voimaansaatamisesta ja puitesopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaatamisesta annetun lain voimaantulosta.

Versus. 2019. Versus: Tupakkatuotteisiin liittyviin nuorten vertaisuskomuksiin vaikuttaminen pelillisin ja kuvallisin menetelmin. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitys/versus-tupakkatuotteisiin-liityviin-nuorten-vertaisuskomuksiin-vaikuttaminen-pelillisin-ja-kuvallisin-menetelmin/> [viitattu 5.3.2019].

Haastattelurunko:

- Alkuun tutkimuksen esittely

Tupakka

Mitä asioita sinulle tulee mieleen tupakasta? (3 asiaa)

Oletko itse kokeillut tupakkaa?

Ei

Miksi et ole?

Tunnetko ketään joka polttaa?

Polttavatko kaverit tupakkaa? Polttavatko vanhemmat tupakkaa?

Millainen on tyypillinen nuori, joka käyttää tupakkaa? (Tai kokeilee?)

Ovatko tupakan käyttäjät suosituimpia tai vähemmän suosittuja? Miksi?
Kenen keskuudessa?

Millaisissa tilanteissa tai paikoissa kokeillaan tupakkaa?

Millainen on tyypillinen nuori, joka ei käytä tupakkaa?

Mitä hyvää tupakan käytössä voi olla?

Mitä huonoa?

Haittaako muiden tupakointi?

Jos sinulle tarjotaan tupakkaa, onko vaikea sanoa ei?

KYLLÄ

Mikä sai kokeilemaan tupakkaa?

Polttavatko kaverit tupakkaa?

Millainen on tyypillinen nuori, joka käyttää tupakkaa? (Tai kokeilee?)

Ovatko tupakan käyttäjät suosituimpia vai vähemmän suosittuja? Miksi?
Kenen keskuudessa?

Millaisissa tilanteissa tai paikoissa kokeillaan tupakkaa?

Millainen on tyypillinen nuori, joka ei käytä tupakkaa?

Mitä hyvää tupakan käytössä voi olla?

Mitä huonoa?

Olisiko vaikeaa olla ilman tupakkaa?

Nuuska

Mitä asioita sinulla tulee mieleen nuuskasta? (3 asiaa)

Oletko itse kokeillut nuuskaa?

EI

Miksi et ole?

Tunnetko ketään kuka käyttää nuuskaa?

Käyttävätkö kaverit nuuskaa? Käyttävätkö vanhemmat nuuskaa?

Millainen on tyypillinen nuori, joka käyttää nuuskaa? (Tai kokeilee?)

Ovatko nuuskan käyttäjät suosituimpia tai vähemmän suosittuja? Miksi?
Kenen keskuudessa?

Millaisissa tilanteissa tai paikoissa kokeillaan nuuskaa?

Millainen on tyypillinen nuori, joka ei käytä nuuskaa?

Mitä hyvää nuuskan käytössä voi olla? Mitä huonoa?

Haittaako muiden nuuskan käyttö?

Jos sinulle tarjotaan nuuskaa, onko vaikea sanoa ei?

KYLLÄ

Mikä sai kokeilemaan nuuskaa?

Käyttävätkö kaverit nuuskaa? Käyttävätkö vanhemmat nuuskaa?

Millainen on tyypillinen nuori, joka käyttää nuuskaa? (Tai kokeilee?)

Ovatko nuuskan käyttäjät suosituimpia tai vähemmän suosittuja? Miksi?
Kenen keskuudessa?

Millaisissa tilanteissa tai paikoissa kokeillaan nuuskaa?

Millainen on tyypillinen nuori, joka ei käytä nuuskaa?

Mitä hyvää nuuskan käytössä voi olla? Mitä huonoa?

Olisiko vaikeaa olla ilman nuuskaa?

Sähkötupakka

Mitä asioita sinulla tulee mieleen sähkötupakasta? (3 asiaa)

Oletko itse kokeillut sähkötupakkaa?

EI

Miksi et ole?

Tiedätkö ketään kuka käyttää sähkötupakkaa?

Käyttävätkö kaverit sähkötupakkaa? Käyttävätkö vanhemmat sähkötupakkaa?

Millainen on tyypillinen nuori, joka käyttää sähkötupakkaa?

Mitä hyvää sähkötupakan käytössä voi olla? Mitä huonoa?

KYLLÄ

Mikä sai kokeilemaan sähkötupakkaa?

Käyttävätkö kaverit sähkötupakkaa? Käyttävätkö vanhemmat sähkötupakkaa?

Millainen on tyypillinen nuori, joka käyttää sähkötupakkaa?

Mitä hyvää sähkötupakan käytössä voi olla? Mitä huonoa?

Haastattelun lopuksi hyödynnän kuvapankin kuvia

- Valitse kuva, joka kuvaa mielestäsi parhaiten tupakoivaa nuorta.
- Valitse kuva, joka kuvaa mielestäsi parhaiten nuuskaa käyttävää nuorta
- Valitse kuva, joka kuvaa mielestäsi parhaiten sähkötupakkaa käyttävää nuorta

- Mitä näet kuvassa?
- Miksi valitsit juuri tämän kuvan?
- Mikä kuvassa on tyypillistä kyseiselle nuorelle (tupakoiva, nuuskan käyttäjä, sähkötupakan käyttäjä)?

Kuva 1

Kuva 2

Kuva 3

Kuva 4

Kuva 5

Kuva 6

Kuva 7

Kuva 8

Kuva 9

Kuva 10

Kuva 11

Kuva 12